

## مختصر فہرست مجلات سیرت النبی ﷺ نمبر

پروفیسر محمد اقبال جاوید

پروفیسر محمد اقبال جاوید صاحب لکھتے ہیں: ماہنامہ ”نعت“ لاہور میں یہ بحث چلتی رہی ہے کہ رسالوں میں سب سے پہلے رسول ﷺ نمبر نکالنے کا شرف کس رسالے کو حاصل ہے۔ ستمبر ۹۳ء کے شمارہ میں یہ حتمی طور پر سمٹ گئی اور طے یہی ہوا کہ نظام المشائخ دہلی ہی کو یہ اعزاز حاصل ہے۔ ایک تو ۱۹۱۱ء میں شائع ہونے والا رسول ﷺ نمبر مل گیا۔ دوسرے ۱۹۳۰ء (ربیع الثانی ۱۳۴۹ھ) کے رسالہ ”مولوی“ کے تبصرے سے بھی ثابت ہوا کہ سب سے پہلے رسول ﷺ نمبر نظام المشائخ ہی نے شائع کیا۔ اس تبصرے میں ”مدیر مولوی“ نے لکھا تھا۔

”رسائل و اخبارات جواب عام طور پر رسول ﷺ نمبر نکالتے ہیں اس کی اولیت کا فخر نظام المشائخ ہی کو حاصل ہے، سب سے پہلے اس ”بدعت حسنہ“ کی ابتدا اسی نے کی اور اب عام مقبولیت اس کو حاصل ہو گئی ہے۔“

اس سلسلے میں احقر کے پاس دو اور ثبوت موجود ہیں۔ جن کا ریکارڈ پر آنا ضروری ہے۔ ۱۹۲۸ء (صفر۔ ربیع الاول ۱۳۴۸ھ) میں ”مولوی“ کا جو رسول ﷺ نمبر چھپا۔ اس کے شذرات میں ۱۹۲۸ء میں چھپنے والے نظام المشائخ کے رسول ﷺ نمبر پر تبصرہ موجود ہے، جس کی ابتدا کی سطور درج ذیل ہیں۔

”رسالہ نظام المشائخ اس وقت کے تمام مذہبی رسائل میں سب سے پرانا اور قدیم رسالہ ہے جس کا مقصد صحیح مذہبی اصلاح ہے۔ اس کی عمر کے بیس سال ایک نیچ اور ایک وضع پر گزر چکے ہیں، جس چال سے پہلے دن چلا تھا۔ اسی رفتار سے منازل سفر طے کر رہا ہے۔ وضع داری کا یہ عالم ہے کہ سینکڑوں رسالے نکلے، چلے، دوڑے، بھاگے، ٹھوکریں کھائیں اور گر کر ہوند زمین ہو گئے۔ مگر نظام المشائخ ہے کہ سلامت روی کے ساتھ ایک دن کے لئے بھی تھک کر راہ میں بیٹھنے کی بجائے حسب دستور منازل طے کر رہا ہے۔“

نظام المشائخ ہی پہلا رسالہ ہے جس نے اپنا رسول ﷺ نمبر نکالا۔ اس سے پہلے مخصوص نمبر نکالنے کا رواج نہ تھا۔ جس دن سے اس نے یہ وضع اختیار کی۔ آج تک اس پر قائم ہے اور ہر سال حضرت محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کی حیات طیبہ کے متعلق ایک بیش قیمت مجموعہ مضامین برابر شائع کر رہا ہے۔ اگر نظام المشائخ کی تیس سالہ زندگی کے رسول ﷺ نمبروں کو ایک کتابی صورت میں شائع کیا جائے تو غالباً سیرت رسول کریم ﷺ کی ایک ایسی جامع کتاب تیار ہو سکتی ہے کہ کم ایسی کتابیں ہوں گی۔ شاید ہی حیات مبارک کا کوئی پہلو ہو جس پر مختلف حیثیتوں سے بحث نہ کی گئی ہو۔

بہر حال! رسول ﷺ نمبر نکالنے کا شرف اولیت ہندوستان کے تمام رسائل میں صرف نظام المشائخ ہی کو حاصل ہے، سیرت نمبروں کی مختصر فہرست یہ ہے:

| نام رسالہ            | سن اشاعت     | نام رسالہ         | سن اشاعت    |
|----------------------|--------------|-------------------|-------------|
| نظام المشائخ دہلی    | مارچ ۱۹۱۱ء   | پیشوا دہلی        | اگست ۱۹۳۱ء  |
| نظام المشائخ دہلی    | مارچ ۱۹۱۲ء   | پیشوا دہلی        | اگست ۱۹۳۲ء  |
| اہل حدیث امرتسر      | جولائی ۱۹۱۲ء | پیشوا دہلی        | نومبر ۱۹۳۲ء |
| اسوۂ حسنہ، میرٹھ     | جنوری ۱۹۱۵ء  | الایمان دہلی      | جون ۱۹۳۳ء   |
| خطیب، دہلی           | دسمبر ۱۹۱۷ء  | نظام المشائخ دہلی | جون ۱۹۳۵ء   |
| نظام المشائخ دہلی    | دسمبر ۱۹۱۷ء  | پیشوا دہلی        | مئی ۱۹۳۶ء   |
| ستارہ صبح لاہور      | جنوری ۱۹۱۷ء  | الفرقان بریلی     | مئی ۱۹۳۷ء   |
| صوفی چنڈی بہاء الدین | نومبر ۱۹۱۹ء  | پیشوا دہلی        | اپریل ۱۹۳۸ء |
| صوفی چنڈی بہاء الدین | نومبر ۱۹۲۰ء  | پیشوا دہلی (۱)    | اپریل ۱۹۳۸ء |
| درویش دہلی           | اکتوبر ۱۹۲۳ء | مولوی دہلی (۲)    | مئی ۱۹۳۸ء   |
| نظام المشائخ دہلی    | اکتوبر ۱۹۲۵ء | مولوی دہلی (۱)    | مارچ ۱۹۳۹ء  |
| نظام المشائخ دہلی    | ستمبر ۱۹۲۶ء  | مولوی دہلی (۲)    | اپریل ۱۹۳۹ء |

|                       |              |                   |             |
|-----------------------|--------------|-------------------|-------------|
| نظام المشائخ دہلی     | اکتوبر ۱۹۲۶ء | پیشوا دہلی        | اپریل ۱۹۳۹ء |
| نظام المشائخ دہلی     | ستمبر ۱۹۲۷ء  | مولوی دہلی (۱)    | مارچ ۱۹۴۰ء  |
| مولوی دہلی            | اگست ۱۹۲۷ء   | مولوی دہلی (۲)    | اپریل ۱۹۴۰ء |
| پیشوا دہلی            | ستمبر ۱۹۲۷ء  | مولوی دہلی (۲)    | مارچ ۱۹۴۱ء  |
| نظام المشائخ دہلی     | اگست ۱۹۲۸ء   | پیشوا دہلی (۱)    | اپریل ۱۹۴۱ء |
| صوفی، پنڈی بہاؤ الدین | ستمبر ۱۹۲۸ء  | مولوی دہلی (۲)    | مارچ ۱۹۴۲ء  |
| پیشوا دہلی            | اگست ۱۹۲۸ء   | مولوی دہلی (۱)    | فروری ۱۹۴۳ء |
| مولوی دہلی            | جولائی ۱۹۲۸ء | مولوی دہلی (۱)    | جنوری ۱۹۴۵ء |
| مولوی دہلی            | ۱۹۲۹ء        | مولوی دہلی (۲)    | فروری ۱۹۴۵ء |
| اہل حدیث امرتسر       | دسمبر ۱۹۲۹ء  | مولوی دہلی (۱)    | دسمبر ۱۹۳۶ء |
| پیشوا دہلی            | جولائی ۱۹۳۱ء | مولوی دہلی (۲)    | جنوری ۱۹۳۷ء |
| مولوی دہلی            | دسمبر ۱۹۳۷ء  | معارف اسلام لاہور | مئی ۱۹۷۰ء   |
| مولوی دہلی (۲)        | جنوری ۱۹۳۸ء  | معارف اسلام لاہور | مئی ۱۹۷۱ء   |
| مولوی دہلی (۱)        | دسمبر ۱۹۳۸ء  | نوائے وقت لاہور   | مئی ۱۹۷۱ء   |
| مولوی دہلی (۲)        | جنوری ۱۹۳۹ء  | ہلال راولپنڈی     | مئی ۱۹۷۱ء   |
| مولوی دہلی (۱)        | دسمبر ۱۹۵۰ء  | نوائے وقت لاہور   | اپریل ۱۹۷۲ء |
| الصدیق ملتان          | دسمبر ۱۹۵۳ء  | معارف اسلام لاہور | مئی ۱۹۷۲ء   |
| مولوی دہلی (۱)        | اکتوبر ۱۹۵۳ء | ہلال راولپنڈی     | اپریل ۱۹۷۳ء |
| مولوی دہلی (۲)        | نومبر ۱۹۵۳ء  | مشرق لاہور        | اپریل ۱۹۷۴ء |
| حقیقت اسلام لاہور     | دسمبر ۱۹۵۴ء  | امر دز لاہور      | مارچ ۱۹۷۵ء  |
| نوائے پاکستان لاہور   | اکتوبر ۱۹۵۶ء | مشرق لاہور        | مارچ ۱۹۷۵ء  |
| ضیاء العلوم لاہور     | نومبر ۱۹۵۶ء  | نوائے وقت لاہور   | مارچ ۱۹۷۵ء  |

|                         |              |                        |             |
|-------------------------|--------------|------------------------|-------------|
| آستانہ دہلی             | نومبر ۱۹۵۶ء  | انوار الصوفیہ لاہور    | مارچ ۱۹۷۶ء  |
| آئینہ لاہور             | نومبر ۱۹۵۷ء  | چٹان لاہور             | مارچ ۱۹۷۶ء  |
| الصدیق ملتان            | ستمبر ۱۹۵۸ء  | مشرق لاہور             | مارچ ۱۹۷۶ء  |
| آستانہ دہلی             | اکتوبر ۱۹۵۸ء | ہمدرد کراچی            | مارچ ۱۹۷۶ء  |
| آئینہ لاہور             | نومبر ۱۹۵۸ء  | امروز لاہور            | مارچ ۱۹۷۷ء  |
| معارف اسلام لاہور       | اگست ۱۹۶۱ء   | مشرق لاہور             | مارچ ۱۹۷۷ء  |
| نوائے وقت لاہور         | اگست ۱۹۶۱ء   | نوائے وقت لاہور        | مارچ ۱۹۷۷ء  |
| دعوت، دہلی              | اگست ۱۹۶۲ء   | الارشاد جدید کراچی     | فروری ۱۹۷۸ء |
| سلطان العارفین لکھنؤ    | اگست ۱۹۶۲ء   | ضیائے حرم لاہور        | فروری ۱۹۷۸ء |
| جہانگیر سرگودھا         | جولائی ۱۹۶۵ء | مغربی پاکستان لاہور    | فروری ۱۹۷۸ء |
| معارف اسلام لاہور       | جولائی ۱۹۶۷ء | نوائے وقت لاہور        | فروری ۱۹۷۹ء |
| امروز لاہور             | جون ۱۹۶۸ء    | امروز لاہور            | فروری ۱۹۷۹ء |
| نوائے وقت لاہور         | جون ۱۹۶۸ء    | پاکستان اسٹیٹ آئل      | فروری ۱۹۷۹ء |
| الوارث کراچی            | جولائی ۱۹۶۸ء | مشرق لاہور             | فروری ۱۹۷۹ء |
| معارف اسلام لاہور       | جون ۱۹۶۹ء    | نوائے وقت لاہور        | فروری ۱۹۷۹ء |
| امروز لاہور             | جون ۱۹۶۹ء    | نوائے وقت لاہور        | فروری ۱۹۷۹ء |
| پاکستان اسٹیٹ آئل ریویو | جنوری ۱۹۸۰ء  | جنگ لاہور              | دسمبر ۱۹۸۳ء |
| مشرق لاہور              | جنوری ۱۹۸۰ء  | ندائے دین کراچی        | دسمبر ۱۹۸۳ء |
| نوائے وقت لاہور         | جنوری ۱۹۸۰ء  | نوائے وقت لاہور        | دسمبر ۱۹۸۳ء |
| الاشرف کراچی            | مارچ ۱۹۸۰ء   | الوارث کراچی           | جنوری ۱۹۸۳ء |
| اظہار کراچی             | جنوری ۱۹۸۱ء  | الہدیٰ درجہ نگہ (بہار) | جنوری ۱۹۸۳ء |
| الوارث کراچی            | جنوری ۱۹۸۱ء  | مشرق لاہور             | دسمبر ۱۹۸۳ء |

|                         |              |                          |              |
|-------------------------|--------------|--------------------------|--------------|
| امروز لاہور             | جنوری ۱۹۸۱ء  | نوائے وقت لاہور          | دسمبر ۱۹۸۳ء  |
| پاکستان اسٹیٹ آئل ریویو | جنوری ۱۹۸۱ء  | کوثر لاہور               | جنوری ۱۹۸۵ء  |
| تاجدار حرم کراچی        | جنوری ۱۹۸۱ء  | امروز لاہور              | اپریل ۱۹۸۵ء  |
| مشرق لاہور              | جنوری ۱۹۸۱ء  | سیارہ ڈائجسٹ لاہور (۱)   | اکتوبر ۱۹۸۳ء |
| نوائے وقت لاہور         | جنوری ۱۹۸۱ء  | المنیہ لاہور             | نومبر ۱۹۸۵ء  |
| الوارث کراچی            | اپریل ۱۹۸۱ء  | وارث لاہور               | نومبر ۱۹۸۵ء  |
| محفل لاہور              | مارچ ۱۹۸۱ء   | امروز لاہور              | نومبر ۱۹۸۵ء  |
| تاجدار حرم کراچی        | دسمبر ۱۹۸۱ء  | مشرق لاہور               | نومبر ۱۹۸۵ء  |
| امروز لاہور             | جنوری ۱۹۸۲ء  | صوت الاسلام فیصل آباد    | دسمبر ۱۹۸۵ء  |
| پاکستان اسٹیٹ آئل ریویو | جنوری ۱۹۸۲ء  | کوثر لاہور               | دسمبر ۱۹۸۵ء  |
| جنگ لاہور               | جنوری ۱۹۸۲ء  | اردو دائرہ معارف اسلامیہ | اگست ۱۹۸۶ء   |
| خدا مالدین لاہور        | جنوری ۱۹۸۲ء  | الہدیٰ درجہ نگہ (بہار)   | اکتوبر ۱۹۸۶ء |
| مشرق لاہور              | جنوری ۱۹۸۲ء  | تصوف کراچی               | دسمبر ۱۹۸۶ء  |
| نوائے وقت لاہور         | جنوری ۱۹۸۲ء  | تہذیب الاخلاق لاہور      | نومبر ۱۹۸۷ء  |
| امروز لاہور             | دسمبر ۱۹۸۲ء  | بتول لاہور               | نومبر ۱۹۸۷ء  |
| پاکستان اسٹیٹ آئل ریویو | دسمبر ۱۹۸۲ء  | جنگ لاہور                | نومبر ۱۹۸۷ء  |
| تاجدار حرم کراچی        | دسمبر ۱۹۸۲ء  | مشرق لاہور               | نومبر ۱۹۸۷ء  |
| مشرق لاہور              | دسمبر ۱۹۸۲ء  | نوائے وقت لاہور          | نومبر ۱۹۸۷ء  |
| وطن لاہور               | ۱۹۸۳ء        | اردو ڈائجسٹ لاہور        | اپریل ۱۹۸۸ء  |
| پاکستان اسٹیٹ آئل ریویو | اکتوبر ۱۹۸۸ء | سیارہ ڈائجسٹ لاہور       | فروری ۱۹۹۳ء  |
| جنگ لاہور               | اکتوبر ۱۹۸۸ء | جائزہ لکھنؤ              | اگست ۱۹۹۳ء   |
| صراط مستقیم راولپنڈی    | اکتوبر ۱۹۸۸ء | صوت الاسلام فیصل آباد    | ستمبر ۱۹۹۳ء  |

|                          |              |                                         |              |
|--------------------------|--------------|-----------------------------------------|--------------|
| صوت الاسلام فیصل آباد    | اکتوبر ۱۹۸۸ء | الاحسان اوگی (ماسمہ)                    | جولائی ۱۹۹۳ء |
| کوثر لاہور               | اکتوبر ۱۹۸۸ء | روحانی ڈائجسٹ کراچی                     | اگست ۱۹۹۳ء   |
| نوائے وقت لاہور          | اکتوبر ۱۹۸۸ء | سیارہ ڈائجسٹ لاہور                      | اکتوبر ۱۹۹۵ء |
| ہلال راولپنڈی            | دسمبر ۱۹۸۸ء  | صوت الاسلام فیصل آباد                   | اگست ۱۹۹۶ء   |
| اردو ڈائجسٹ لاہور (۲)    | مئی ۱۹۸۹ء    | سلوک واحسان کراچی                       | ستمبر ۱۹۹۶ء  |
| مصابح القرآن لاہور       | اکتوبر ۱۹۸۹ء | آگہی کراچی                              | اکتوبر ۱۹۹۶ء |
| پاکستان اسٹیٹ آئل کراچی  | اکتوبر ۱۹۸۹ء | نقوش طب جھنگ                            | جنوری ۱۹۹۷ء  |
| صوت الاسلام فیصل آباد    | اکتوبر ۱۹۸۹ء | سیارہ ڈائجسٹ لاہور                      | مئی ۱۹۹۷ء    |
| الوارث کراچی             | دسمبر ۱۹۸۹ء  | خواجگان لاہور                           | جولائی ۱۹۹۷ء |
| پاکستان اسٹیٹ آئل کراچی  | اکتوبر ۱۹۹۰ء | السعدی ملتان                            | جولائی ۱۹۹۷ء |
| قومی ڈائجسٹ لاہور        | اکتوبر ۱۹۹۰ء | الاعوان لاہور                           | جولائی ۱۹۹۷ء |
| روگ گوجرانوالہ           | اکتوبر ۱۹۹۰ء | انوار القرآن کراچی                      | جولائی ۱۹۹۷ء |
| دعوت نئی دہلی            | فروری ۱۹۹۱ء  | تعلیم و تعلم لاہور                      | جولائی ۱۹۹۷ء |
| اخبار المشائخ اسلام آباد | ستمبر ۱۹۹۱ء  | خضر نما ملتان                           | جولائی ۱۹۹۷ء |
| پاکستان اسٹیٹ آئل کراچی  | ستمبر ۱۹۹۱ء  | سلوک واحسان کراچی                       | جولائی ۱۹۹۷ء |
| سپونٹک لاہور             | ستمبر ۱۹۹۱ء  | ضیائے قمر گوجرانوالہ                    | جولائی ۱۹۹۷ء |
| الرشید لاہور             | ستمبر ۱۹۹۱ء  | نور الحبيب بصیر پور                     | جولائی ۱۹۹۷ء |
| اخبار وطن کراچی          | اگست ۱۹۹۲ء   | امروز مشرق، نوائے وقت (۲)               | جولائی ۱۹۹۷ء |
| الحسن لاہور              | ستمبر ۱۹۹۲ء  | ماہنامہ نعت لاہور کے رسول نمبر ۵۱ شمارے |              |
| نور الحبيب بصیر پور      | ستمبر ۱۹۹۲ء  | رسائل کے نعت نمبر ۱۰۹ شمارے             |              |
| علوم اسلامیہ انٹرنیشنل   | جنوری ۲۰۰۵ء  | علوم اسلامیہ انٹرنیشنل                  | جنوری ۲۰۰۶ء  |
| علوم اسلامیہ انٹرنیشنل   | جنوری ۲۰۰۷ء  | علوم اسلامیہ انٹرنیشنل                  | جنوری ۲۰۰۸ء  |
| علوم اسلامیہ انٹرنیشنل   | جنوری ۲۰۰۹ء  | علوم اسلامیہ انٹرنیشنل                  | جنوری ۲۰۱۰ء  |